

bo dokonce k prozatímní soustavě, lze sotva právem označovat jako sociologické.

Sorokin se ve své přednášce zabývá problémem, který je starostí i úkolem velké části dnešních sociologů, spojit empirické bádání, a z toho především zjišťování faktů, s vyvozováním obecných nebo podle jeho termínů integrálních teorií a budováním sociologických soustav. Jeho dělení dosavadního vývoje na dvě období, jež se střídají (jeho oblíbené cyklické pojetí), platí jen převážně, což ostatně i sám naznačuje. Obě období se nedají od sebe ostře oddělit, oba ty směry přecházejí jednotlivými sociology i pracemi přes stanovenou hranici. Také druhé období je vzato příliš rozsáhle, vždyť jistě již od 50. let je dosti pokusů o obecnější teorie. Mimoto nelze také sociologické pracovníky řadit výhradně buď do skupiny sociologů-faktoGRAFŮ nebo do skupiny sociologů-systematiků nebo syntetiků, neboť jsou i empirici, kteří dospívají k střízlivějším teoriím, a obráceně systematici, kteří se opírají o vlastní výzkumy. Ale i jeho rozlišování víceméně přímých, bezprostředních závěrů z faktů a pak obecnějších teorií, např. teorie středního dosahu a jiných, jak je uvádí, a teorií integrálních, v nichž vidí cíl sociologického myšlení v sociologii, nelze také vždy dosti určitě od sebe oddělit. Platí tedy toto třídění směrů i sociologů toliko v hlavních rysech a vyjadřuje pouze hlavní tendenci, jak to ostatně lze již usuzovat z jeho výkladu. Snad také přihlíží více, aspoň v druhém období sociologie, k americké sociologii než k evropské, které se často vytýká její ne-li filosofické východisko nebo spekulativní ráz, tedy aspoň sklon k tvoření obecnějších teorií a k systemizování.

Je charakteristickou vlastností Sorokinovou, že dovede pod různými názvy a pojetími odkrýt to podstatné, co lze sloučit nebo co se doplňuje, a to ho vede k tomu, že lze z toho vybudovat integrální teorii nebo dokonce sociologickou soustavu, v čemž by snad někdo mohl vidět jistý eklecticismus. Ale Sorokin předpokládá a zdůrazňuje v takové integraci nutnost překonání existujících rozporů. A odpovídá také jeho pojetí cyklického, nebo lze snad i říci, dialektického vývoje, že tato období se budou pravidelně opakovat a střídát, ačci vždy dokonalejší.

Josef Král

Revue française de Sociologie. Vol. VI. No 4 (X.—XII. 1965)

Denis Szabo: Société de masse et inadaptations psychoculturelles

Industrializované společnosti jsou společnosti masové (na Západě stejně jako na Východě) a vytvářejí masovou kulturu. V ní se podstatně zmenšila tyranie přírody nad člověkem (v důsledku zdokonalené technologie, automatizace, více volného času atd.), zato však nesmírně vzrostl nátlak ekonomicko-technologický. Ekonomika trhu na Západě, stejně jako ekonomika plánování na Východě vyžadují stále hlubší pronikání do du-

ševního života lidí prostřednictvím masových prostředků: Vzrůstající koncentrace hospodářství a jeho vztahy k systému vojenských aliancí, technickým programům, měnovým konvencím atd. zesilují nátlak masové společnosti na jednotlivce. Přitom však jednotlivci vyrůstající pod vlivem primárních skupin (rodina, kamarádské skupiny atd.) nejsou takto změněné masové společnosti adaptováni. Masová společnost vytváří na jedné straně masovou kulturu, na druhé straně „tisíce ghet“. Sociální diferenciace spíše vzrůstá, než aby se zmenšovala (různosti národnosti, povolání, věku, náboženství aj.). Například v USA ani obrovská vertikální i horizontální mobilita neodstranila problém národnostních menšin.

K výzkumu těchto jevů nestačí strukturálně funkcionální metoda, nýbrž je třeba používat metody historické, zjišťovat, jak vznikly přetrvávající kulturní hodnoty, jaká sociální struktura podmiňovala chování lidí v jednotlivých fázích sociálního vývoje. Klasická sociologie nám pro tento výzkum poskytuje podle autora tři důležité koncepty: Marxův koncept odcizení, Weberův koncept byrokratizace a zejména Durkheimův koncept anomie. Tento koncept, vytvořený Durkheimem pro označení „anomické sebevraždy“, vystihuje konflikt rolí a hodnot, k němuž u jednotlivce dochází při náhlých otřesech sociálního systému.

Dosavadní demokratické pospolitosti, jako je obec nebo kraj, ztrácejí při vzrůstající mobilitě obyvatelstva na svém významu a stávají se pouhým nástrojem odcizené státní správy. To je také jednou z příčin neúčinnosti boje proti kriminalitě, zejména mládeže. Vzrůstá zejména kriminalita skupinová, různě organizovaná. Zločinecké skupiny si vytvářejí vlastní systém hodnot, protikladný k hodnotám masové společnosti. Skupiny vytvářené lidmi, přicházejícími z oblastí jiného sociálního systému, jsou svou odlišností v masové společnosti hendikepovány, a proto se z nich rekrutuje nejvíce nepřizpůsobených a zločineckých jednotlivců. V oblasti sociálně psychologické bude nutno hlouběji zkoumat vlivy rodiny na utváření psychy dětí, zejména v raném předškolním věku. Příkladem těchto problémů může být otázka barevných a tuláků v USA. Kdežto zločinnost podmíněná příčinami sociálně ekonomickými v industriálních společnostech klesá (vzhledem k rostoucímu blahobytu), vzrůstá naopak zločinnost rostoucí z protikladných nároků, z neuspokojených potřeb vznikajících za podmínek masové společnosti. K vysvětlení těchto nových jevů mohou mnoho přispět teorie o konfliktu kultur, sub-kultur a protikultur. Je třeba vytvořit typologii zločinecké osobnosti v jejím vztahu k různým subkulturám.

Mattei Dogan: Le vote ouvrier en France. Analyse écologique des élections de 1962

Analýza sociální struktury voličstva v listopadových parlamentních volbách roku 1962 a srovnávat ji se složením voličstva v referendu, konaném v říjnu téhož roku